

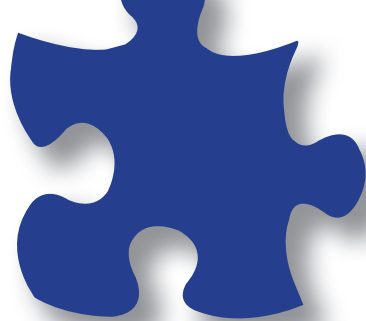

VAŠ VODIČ
KROZ LISABONSKI
UGOVOR

EUROPSKA
KOMISIJA

SADRŽAJ

UVOD.....	1
UNIJA ZA 21. STOLJEĆE	2
GLAVNE ODREDBE LISABONSKOG UGOVORA	4
DOZNAJTE VIŠE	10
Put do Lisabona	11
Više o institucionalnim promjenama	12
Neki stručni pojmovi	15

Ova brošura, kao i ostala kratka, jasna objašnjenja o EU-u, dostupna su na internetskoj stranici ec.europa.eu/publications.

Europska komisija
Opća uprava za tisak i komunikacije
Publikacije
B-1049 Brussels

Rukopis dovršen u srpnju 2009.

Autorska prava: naslovnica: Group © Getty Images – Handshake © Corbis, str. 1: iStockphoto, str. 2: iStockphoto (Joerg Reimann), str. 4: iStockphoto, str. 6: iStockphoto (Emrah Turudu), str. 7: Europska komisija/ECHO, str. 8: Europska komisija, str. 10: Reporteri, str. 12: Europski parlament, str. 15: iStockphoto (Mikael Damkier).

Luksemburg: Ured za publikacije Europske unije, 2009.
16 str. — 21 × 29,7 cm

ISBN: 978-92-79-14592-6
doi: 10.2775/13772

© Europska unija, 2009.

Dopušta se reprodukcija. Za svako korištenje ili reprodukciju pojedinih fotografija potrebno je zatražiti dozvolu izravno od vlasnika autorskih prava.

TISKANO NA BIJELOM PAPIRU BEZ KLORA

Kontaktirajte Europsku uniju

■ U HRVATSKOJ

Više informacija o Europskoj uniji dostupno je pri Informacijskom centru Europske unije, Trg žrtava fašizma 6 u Zagrebu, web stranicama www.delhrv.ec.europa.eu ili na e-mail adresi info@euic.hr.

Želite li primati mjesečni elektronski bilten Delegacije Europske unije u Republici Hrvatskoj, možete se prijaviti putem gore navedenih adresa.

■ POSJETITE NAS U EU

Diljem Europe postoje stotine lokalnih informacijskih centara Europske unije. Adresu vama najbližeg Centra možete naći na web stranici Europe Direct: europedirect.europa.eu.

■ ONLINE

Informacije na svim službenim jezicima u Europskoj uniji i prilika da nam kažete svoje mišljenje nalaze se na web stranici Europa: europa.eu.

Gledajte najnovije isječke o europskim temama na EUTubeu: www.youtube.com/eutube.

■ ZOVITE NAS ILI NAM PIŠITE

EUROPE DIRECT je služba koja odgovara na pitanja o Europskoj uniji. Možete ju kontaktirati besplatno na broj telefona: **00 800 6 7 8 9 10 11** ili telefonom izvan EU: **(32-2) 299 96 96** ili elektronskom poštom putem web stranice Europe Direct: europedirect.europa.eu.

■ ČITAJTE O EUROPI

Publikacije o EU dostupne su u web knjižari EU-a: bookshop.europa.eu.

Delegacija Europske unije u RH Informacijski centar Europske unije

Trg žrtava fašizma 6

Tel: +385 1 4500-110

Fax: +385 1 4500-111

E-mail: info@euic.hr

Web: www.delhrv.ec.europa.eu

Prijevod i tisak: Delegacija Europske unije u RH, 2009.

6af[eS] : Delegacija Europske unije u RH, 20##ž

UVOD

Nakon desetljeća rata koji je uzeo milijune života, osnivanje Europske unije obilježilo je početak nove ere u kojoj europske zemlje probleme rješavaju razgovorom, a ne borbom.

Danas države članice EU-a uživaju niz povlastica: slobodno tržište s valutom koja olakšava trgovinu i čini je efikasnijom, milijune novih radnih mjesta, veća prava radnika, slobodno kretanje ljudi i čišći okoliš.

Postojeća su pravila međutim zamišljena za mnogo manju Europsku uniju; Uniju koja se nije morala suočavati s globalnim promjenama poput klimatskih promjena, globalne recesije ili međunarodnog prekograničnog kriminala. EU ima potencijal i predanost suočiti se s tim problemima, ali to može učiniti jedino ako poboljša način na koji radi.

To je svrha Lisabonskog ugovora. On Europsku uniju čini demokratičnijom, učinkovitijom i transparentnijom. Također omogućuje veći doprinos građana i parlamenata u ono što se odvija na europskoj razini, a Europi daje jasniji, snažniji glas u svijetu, istovremeno čuvajući nacionalne interese.

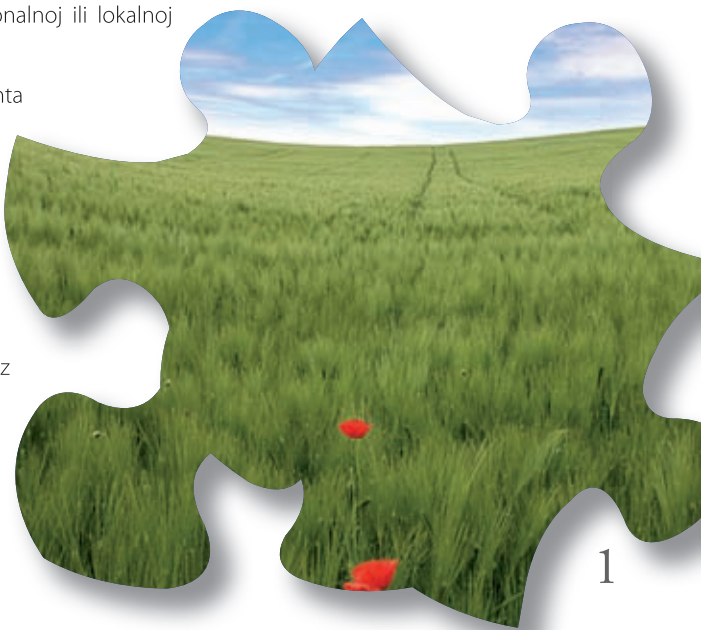
Lisabonski ugovor omogućava novu Građansku inicijativu, kojom se peticijom s milijun potpisa može tražiti od Europske komisije da unaprijedi nove nacрте politika.

Nacionalni parlamenti svake države članice dobit će veću ulogu u razmatranju zakona EU-a prije njihova usvajanja kako Europska unija ne bi prekoračila ovlasti u pitanjima koja se trebaju riješiti na nacionalnoj ili lokalnoj razini.

Ovlasti Europskog parlamenta bit će veće, a parlamentarni zastupnici koje izravno birate imat će više utjecaja na širi spektar pitanja.

Suprotno onome što predviđa postojeći Ugovor iz Nice, Komisiju će i dalje sačinjavati po jedan povjerenik iz svake države članice.

Ova brošura objašnjava što Lisabonski ugovor znači za vas kao građanina.

UNIJA ZA 21. STOLJEĆE

Lisabonski ugovor potpisalo je 13. prosinca 2007. svih 27 država članica Europske unije.

Da bi ugovor stupio na snagu, sve zemlje EU-a moraju ga ratificirati u skladu sa nacionalnim procedurama.

Zašto je potreban novi ugovor?

Europska unija se promijenila. Broj država članica se učestvostručio. Samo u posljednjih pet godina broj se gotovo udvostručio.

I svijet se brzo mijenja. Europa se u 21. stoljeću suočava s ogromnim izazovima, uključujući ekonomsku krizu, klimatske promjene, održivi razvoj, energetska sigurnost i borbu protiv međunarodnog prekograničnog kriminala.

Države članice koje su zajedno sastavile Lisabonski ugovor prepoznale su da postojeći ugovori ne opremaju Europu alatima koji su joj potrebni kako bi se suočila s tim izazovima i odgovorila na te promjene.

- Lisabonski ugovor dopunjava i ažurira prethodne ugovore EU-a.
- Uzima u obzir činjenicu da je EU narasla s prvobitnih šest država članica osnivačica Unije na postojećih 27, te mnoge promjene u zadnjih 50 godina.
- Lisabonski ugovor će, ako ga ratificira svih 27 država članica, popraviti metode rada EU-a kako bi Unija u 21. stoljeću učinkovitije i sposobnije obavljala svoje poslove.
- Pomaže EU-u da bolje štiti vaše interese i omogućava vam da se vaš glas izravno čuje uz pomoć nove Građanske inicijative.
- Štiti vaša prava Poveljom o temeljnim pravima.
- Povećava ulogu Europskog parlamenta i daje nove ovlasti nacionalnim parlamentima.
- Donošenje odluka na europskoj razini čini učinkovitijim.
- Daje EU-u jedinstven glas u svijetu.

- Uvodi nove mjere za suočavanje s važnim pitanjima koja utječu na naš svakodnevni život, kao što su klimatske promjene, prekogranični kriminal i energija.
- U isto vrijeme, štiti prava svake države članice, posebice kad se radi o osjetljivim područjima poput oporezivanja i obrane.

Ciljevi i vrijednosti EU-a

Lisabonski ugovor jasno navodi ciljeve Europske unije i vrijednosti mira, demokracije, poštivanja ljudskih prava, pravde, vladavine prava i održivosti.

Lisabonski ugovor jamči da će Europska unija:

- nuditi ljudima prostor slobode, sigurnosti i pravde bez unutarnjih granica;
- raditi na održivom razvoju Europe temeljenom na uravnoteženom gospodarskom rastu i stabilnosti cijena, visoko konkurentnoj društvenoj tržišnoj ekonomiji, s ciljem najviše stope zaposlenosti i društvenog napretka, s visokom razinom zaštite okoliša;
- boriti se protiv društvene isključenosti i diskriminacije te promicati društvenu pravdu i zaštitu;
- promicati ekonomsku, društvenu i teritorijalnu koheziju, i solidarnost među državama članicama;
- ostati vjerna ekonomskoj i monetarnoj uniji s eurom kao svojom valutom;
- isticati i promicati vrijednosti Europske unije diljem svijeta i pridonositi miru, sigurnosti, održivom razvoju planeta Zemlja, solidarnosti i poštovanju među narodima, slobodnoj i pravедnoj trgovini i iskorjenjivanju siromaštva;
- pridonositi zaštiti ljudskih prava, posebice prava djece, kao i strogoj provedbi i razvoju međunarodnog prava, uključujući poštovanje principa Povelje Ujedinjenih naroda.

To su glavni ciljevi. Lisabonski ugovor je sastavljen kako bi Uniji dao alate da ih postigne.

KLJUČNE ODREDBE LISABONSKOG UGOVORA

Više demokracije, više otvorenosti

Ugovor vam daje veća prava glasa u donošenju odluka.

Nova **Građanska inicijativa** znači da milijun ljudi – od 500 milijuna, koliko broji stanovništvo EU-a – iz niza država članica mogu poslati peticiju Europskoj komisiji da iznese prijedloge novih zakona.

To vam po prvi put daje izravan utjecaj na donošenje zakona EU-a.

Kako bi poboljšali informacije o tome kako EU donosi odluke, Vijeće ministara će se odsad sastajati u javnosti kad razmatra i glasa o prijedlozima zakona.

Ugovor povećava broj područja u kojima **Europski parlament** donosi odluke zajedno s **Vijećem ministara**. To znači da parlamentarni zastupnici koje izravno birate imaju veći utjecaj na donošenje zakona i proračun EU-a.

U državama članicama, **nacionalni parlamenti** će imati više prilika izravno doprinosti donošenju odluka EU-a.

Novi sustav pravovremenog upozorenja daje nacionalnim parlamentima pravo da komentiraju nacрте zakona i provjere da EU ne prekoračuje ovlasti miješajući se u pitanja koja je najbolje riješiti na lokalnoj ili nacionalnoj razini.

Brže, učinkovitije donošenje odluka

Lisabonski ugovor olakšava procedure donošenja odluka Europske unije.

U Vijeću ministara se umjesto jednoglasnih odluka dodaje glasovanje kvalificiranom **većinom glasova**. Time će djelovanje postati brže i učinkovitije.

Glasanje kvalificiranom većinom znači da će, od 2014., Vijeće ministara trebati potporu 55 % država članica, što predstavlja najmanje 65 % europskog stanovništva. Ovakav sustav daje odlukama dvostruki legitimitet.

Stroga pravila primjenjivat će se na sve prijedloge da se u još neka područja politike uvede sustav većinskog glasanja.

Svaka zemlja članica mora se složiti sa svakom takvom promjenom i nacionalni parlamenti će imati pravo veta.

No, važna područja, poput oporezivanja i obrane, i dalje će zahtijevati jednoglasno donošenje odluka

Moderniziranje institucija EU-a

Ključni cilj Lisabonskog ugovora je modernizirati institucije koje vode poslove Europske unije i učiniti ih demokratičnijima.

Nova funkcija **visokog predstavnika za vanjske poslove i sigurnosnu politiku / potpredsjednika Komisije** uspostavljena je kako bi se promicalo djelovanje EU-a na međunarodnoj sceni i kako bi se bolje obranili interesi i vrijednosti Unije u inozemstvu.

Da bi trajno i dosljedno unaprijedilo svoj rad, Europsko vijeće će izabrati **predsjednika Europskog vijeća** na najviše pet godina. Time će djelovanje EU-a dobiti na vidljivosti i dosljednosti.

Predsjednika Komisije „birat“ će Europski parlament, na prijedlog Europskog vijeća.

Lisabonski ugovor iznova potvrđuje i ažurira mnoge gospodarske odredbe prijašnjih ugovora EU-a. Također dodaje niz novih važnih područja. Ona su spomenuta u sljedećim točkama.

Ekonomska politika

Lisabonski ugovor potvrđuje predanost postizanju ekonomske i monetarne unije s eurom kao valutom.

Euro je trenutno valuta u 16 država članica.

Ekonomska i monetarna unija bitan je cilj Europske unije. To je pokretačka sila kojom se osigurava da se Europa vrati u stanje prosperiteta i visoke stope zaposlenosti. EU i države članice zajednički su izdvojile €200 milijardi sredstava za poticanje gospodarstva EU-a u trenutnoj finansijskoj krizi.

Lisabonski ugovor formalizira poziciju Europske središnje banke čineći je jednom od institucija Europske unije.

Europska unija u svijetu

EU se obvezuje promicati vrijednosti Unije u svijetu pridonoseći:

- miru i sigurnosti;
- održivom razvoju Zemlje;
- solidarnosti i poštovanju među narodima;
- slobodnoj i pravednoj trgovini;
- iskorjenjivanju siromaštva;
- zaštiti ljudskih prava;
- poštivanju i unaprjeđenju međunarodnog prava kako je definirano posebice Poveljom Ujedinjenih naroda.

EU je najveća svjetska trgovinska sila i najveći donator pomoći zemljama u razvoju.

Gore spomenuto uspostavljanje funkcije visokog predstavnika za vanjske poslove i sigurnosnu politiku / potpredsjednika Komisije učinit će vanjsko djelovanje EU-a dosljednim i omogućiti Europskoj uniji da u inozemstvu nastupa jednoglasno. U tome će visokom predstavniku ili predstavnicima pomagati predana Služba za vanjsko djelovanje (External Action Service).

Sigurnost i obrana

Lisabonski ugovor jasnije objašnjava ulogu EU-a na području zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Odluke o pitanjima obrane i dalje će se donositi jednoglasnim pristankom svih 27 država članica.

Misije koje je EU poduzimala izvan vlastitog teritorija imale su za svrhu očuvanje mira, prevenciju sukoba i jačanje međunarodne sigurnosti u kontekstu Povelje Ujedinjenih naroda.

Lisabonski ugovor proširuje ulogu EU-a na operacije razoružavanja, vojne savjete i pomoć, i pomoć pri vraćanju stabilnosti nakon sukoba.

Također stvara mogućnost poboljšane suradnje između država članica koje žele pobliže surađivati na području obrane.

Lisabonski ugovor osigurava državama članicama stavljanje Uniji na raspolaganje civilnih i vojnih kapaciteta koji su potrebni za provedbu zajedničke sigurnosne i obrambene politike, te definira ulogu Europske sigurnosne agencije.

Uvodi klauzulu o solidarnosti (dobrovoljne prirode) u slučaju da država članica postane žrtvom terorističkog napada, prirodne nepogode ili nepogode izazvane ljudskim djelovanjem.

Pravda i kriminal

Lisabonski ugovor sadrži važne nove odredbe koje jačaju sposobnost EU-a da se bori protiv međunarodnog prekograničnog kriminala, ilegalne migracije i trgovine ljudima, oružjem i drogom.

Pojednostavljenje predloženo u Lisabonskom ugovoru znači veću transparentnost na ovom području, ojačanu ulogu Europskog parlamenta i Suda pravde, te brže odlučivanje kroz više glasanja kvalificiranom većinom.

Nove odredbe, među ostalim, trebale bi osigurati Uniji i državama članicama učinkovitiju zaštitu financijskih interesa Unije i borbu protiv prekograničnog kriminala.

Ove nove odredbe poštuju različite pravne sustave i tradicije država članica. Predviđaju, na primjer, „kočnicu za slučaj opasnosti“ koja državi članici omogućuje nesudjelovanje u nekoj novoj mjeri ako smatra da bi to ugrozilo temeljne aspekte njezina sustava kaznenog pravosuđa.

Iznimno će Ujedinjeno Kraljevstvo i Irska, obzirom na njihove sustave običajnog prava i činjenicu da su izvan Schengenskog sustava kontrole granica, imati zaseban dogovor prema kojem će moći za svako pitanje posebno odlučiti hoće li sudjelovati u donošenju zakona u tom području ili ne.

Socijalna politika

Lisabonski ugovor intenzivira socijalne ciljeve EU-a. Ugovor predviđa da, u svim politikama i akcijama, EU vodi računa o promicanju visoke stope zaposlenosti.

Prepoznata je ključna uloga gospodarskih usluga poput javnog prijevoza, telekomunikacija, poštanskih usluga, opskrbe plinom i strujom.

Uloga EU-a u tim je područjima ograničena, pa države članice imaju puno više manevarskog prostora kod pružanja, provođenja i organiziranja tih usluga kako bi učinkovito odgovorile na domaće potrebe.

EU će se suzdržati od bilo kakvog djelovanja koje bi moglo umanjiti ulogu država članica u pružanju usluga od općeg interesa kao što su zdravstvene i socijalne usluge, policijska zaštita, državne škole.

Plaće, pravo na udruživanje i zakoni o štrajku ostaju pitanja na razini odlučivanja zemalja članica.

Nova područja suradnje

Lisabonski ugovor sadrži važne odredbe u nizu novih područja koje učvršćuju sposobnost EU-a u borbi protiv međunarodnog prekograničnog kriminala, ilegalne migracije, trgovine ženama i djecom, drogom i oružjem.

Još su dva područja od posebne važnosti u današnjem svijetu.

Klimatske promjene: Ugovor daje prioritet cilju EU-a da promiče održivi razvoj Europe, temeljen na visokoj razini zaštite okoliša i poboljšanja.

Ugovorom se EU obvezuje promicati na međunarodnoj razini mjere kojima se rješavaju regionalni i globalni problemi okoliša, posebice klimatske promjene.

Učvršćivanje uloge EU-a u pitanjima klimatskih promjena značit će da je Europa i dalje svjetski predvodnik u borbi protiv globalnog zatopljenja.

Energija: Ugovor sadrži nove odredbe kojima će osigurati dobro funkcioniranje tržišta energije, osobito kad se radi o opskrbi energijom, te postizanju energetske učinkovitosti i ušteda, kao i razvoju novih i obnovljivih izvora energije.

Za sve je države članice osiguravanje izvora energije važan izazov za budućnost.

Lisabonski ugovor potvrđuje predanost EU-a jedinstvenoj europskoj politici održive energije.

Ugovor također nudi nove temelje za suradnju između država članica u sportu, humanitarnoj pomoći, civilnoj zaštiti, turizmu i istraživanju svemira.

Ljudska prava

Lisabonski ugovor priznaje prava, slobode i principe iznesene u Povelji o temeljnim pravima i čini Povelju pravno obvezujućom.

Države članice potpisale su povelju 2000. godine, a sad ona postaje pravno obvezujuća.

To znači da kad EU predlaže ili provodi neki zakon, mora poštovati prava navedena u Povelji – isto moraju činiti države članice kad primjenjuju zakone EU-a.

Prava koja bi svaka osoba trebala uživati uključuju zaštitu osobnih podataka, pravo na azil, ravnopravnost pred zakonom i zaštitu od diskriminacije, ravnopravnost spolova, prava djece i starijih osoba, te važna socijalna prava kao što su zaštita od nezakonitog otkaza i pristup socijalnom osiguranju i socijalnoj pomoći.

Lisabonski ugovor će također omogućiti EU-u da pristupi Europskoj konvenciji o ljudskim pravima. Ta konvencija, zajedno s Europskim sudom za ljudska prava koji je nadzire, temelji su zaštite ljudskih prava u Europi.

DOZNAJTE VIŠE

Neizbježno, Lisabonski je ugovor poduži dokument s više od 300 stranica pročišćenog teksta, uključujući anekse i protokole. Također uključuje mnoge odredbe iz ranijih ugovora EU-a, s izmjenama i dopunama.

Ovaj vodič stavlja naglasak na nove elemente u Lisabonskom ugovoru. U nastavku se nalaze informacije o ključnim promjenama.

Cijeli tekst Lisabonskog ugovora i pročišćene tekstove Lisabonskim ugovorom izmijenjenih prijašnjih ugovora možete preuzeti i saznati više o njima na: europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm.

Put do Lisabona

Lisabonski ugovor sklopljen je nakon šest godina rasprave između država članica o tome koje reforme treba provesti kako bi se odgovorilo na izazove 21. stoljeća.

1952. - Pariški ugovor kojim je utemeljena Europska zajednica ugljena i čelika

1957. - Rimski ugovori kojima je utemeljena Europska ekonomska zajednica i Euratom

1986. - Jedinstveni europski akt

1992. - Ugovor iz Maastrichta

1997. - Ugovor iz Amsterdama

2001. - Ugovor iz Nice

29. listopada 2004. - Države članice u Rimu potpisuju ugovor kojim se uspostavlja Ustav Europe

Svibanj - lipanj 2005. - Francuska i Nizozemska referendumom odbacuju Ugovor

13. prosinac 2007. - Potpisivanje Lisabonskog ugovora od strane 27 država članica

2007. do svibnja 2009. - Lisabonski ugovor ratificira 26 od 27 parlamenata država članica

12. lipanj 2008. - Referendum u Irskoj ne uspijeva dobiti većinu potrebnu za ratifikaciju

19. lipanj 2009. - Europsko vijeće potvrdilo je da će se Europska komisija i dalje sastojati od po jednog predstavnika iz svake države članice. Predsjednici država ili vlada ugovorili su pravno obvezujuća jamstva u odnosu na određena područja koja su identificirale irske vlasti, kao što su oporezivanje, pravo na život, obrazovanje i obitelj, i tradicionalnu irsku politiku vojne neutralnosti, jamstva koja Protokolom moraju biti uključena u Ugovore EU-a nakon stupanja na snagu Lisabonskog ugovora. Usvojena je i službena deklaracija o važnosti prava radnika i javnih službi.

2. listopada 2009. - Drugi referendum u Irskoj

Više o institucionalnim promjenama

Institucije i tijela EU

Glavne institucije EU-a su:

- Europski parlament
- Europsko vijeće
- Vijeće EU-a (Vijeće ministara)
- Europska komisija
- Sud pravde Europske unije
- Europska središnja banka
- Europski sud revizora

Uz njih postoje druga tijela:

- Odbor regija
- Europski gospodarski i socijalni odbor
- Europska investicijska banka

Europski parlament

Europski parlament izravno je izabrana institucija koja predstavlja građane država članica.

Lisabonskim se ugovorom povećava broj područja u kojima će Europski parlament podijeliti posao donošenja zakona s Vijećem ministara i jačaju proračunske ovlasti Parlamenta.

Te zajedničke ovlasti Parlamenta i Vijeća ministara nazivaju se suodlučivanje.

Suodlučivanje će postati „redovni zakonodavni postupak“. Ono će se proširiti na nova područja politika poput slobode, sigurnosti i pravde.

To će ojačati zakonodavne ovlasti Europskog parlamenta.

Lisabonskim ugovorom također se Europskom parlamentu daje veća uloga u odobravanju proračuna EU-a.

Europsko vijeće

Europsko vijeće sastoji se od izabраниh političkih zastupnika najvišeg ranga država članica – premijera i predsjednika koji imaju izvršne ovlasti.

Vijeće zadaje politički smjer i utvrđuje prioritete EU-a.

U sklopu Lisabonskog ugovora, Europsko vijeće postaje punopravna institucija EU-a, a njegova je uloga jasno definirana.

Ustanovljena je i nova funkcija predsjednika Europskog vijeća.

Predsjednika/cu Europskog vijeća birat će članovi Europskog vijeća, na mandat od najviše pet godina.

On ili ona predsjedat će sastancima Vijeća, kontinuirano unaprjeđivati rad Vijeća i predstavljati EU u svijetu na najvišoj razini.

To obilježava promjenu od sadašnjeg sustava u kojem države članice, izmjenjujući se u predsjedanju EU-om svakih šest mjeseci, također predsjedaju i Europskim vijećem.

Novi predsjednik Europskog vijeća učinit će djelovanje EU-a vidljivijim i dosljednijim.

Vijeće

Vijeće Europske unije također se naziva Vijećem ministara. Vijeće čini 27 ministara vlada od kojih svaki predstavlja jednu državu članicu.

Ono je važno tijelo s pravom odlučivanja koje koordinira ekonomske politike EU-a i ima središnju ulogu u vanjskoj i sigurnosnoj politici.

Dijeli zakonodavne ovlasti i prava odlučivanja o proračunu s Europskim parlamentom.

Većinsko glasanje umjesto jednoglasnog bit će uobičajenija pojava.

Sustav koji se naziva „dvostruka većina“ bit će uveden 2014. – odluke Vijeća trebat će potporu 55 % država članica, u kojem postotku mora biti zastupljeno najmanje 65 % stanovništva Europe. Takav sustav odlukama daje dvostruki legitimitet.

Novost koju predviđa Lisabonski ugovor je i to da će Vijećem ministara vanjskih poslova predsjedati visoki predstavnik Europske unije za vanjsku i sigurnosnu politiku / potpredsjednik Komisije.

U drugim područjima, kao što su poljoprivreda, financije i energija, Vijećem će i dalje predsjedati ministar zemlje nositeljice rotirajućeg šestomjesečnog predsjedanja.

Tako će sustav predsjedanja EU-om postati koherentniji i učinkovitiji.

Visoki predstavnik za vanjsku i sigurnosnu politiku/potpredsjednik Komisije

Nova funkcija na čelu zajedničke vanjske i sigurnosne politike EU-a uspostaviti će se Lisabonskim ugovorom. Značajan novi pomak je imenovanje visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politiku koji je istovremeno potpredsjednik Komisije. Ta je funkcija spoj dvaju već postojećih: visokog predstavnika za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku i povjerenika za vanjske odnose.

Visokog predstavnika ili predstavnicu imenovat će Europsko vijeće, a predsjedat će Vijećem ministara vanjskih poslova istovremeno obnašajući funkciju potpredsjednika Europske komisije. On ili ona iznositi će prijedloge, provoditi vanjsku politiku u ime Vijeća i zastupati stajališta Unije na međunarodnoj razini.

Ova je funkcija osmišljena kako bi Europska unija bolje branila svoje interese i vrijednosti na međunarodnoj pozornici i izražavala jednoglasno svoja stajališta.

Europska komisija

Europska komisija postoji kako bi neovisno zastupala interese EU-a u cjelini.

Komisija odgovara Europskom parlamentu.

To je jedina institucija EU-a s općom ovlasti pokretanja prijedloga zakona.

Komisija također provodi politike Unije, osigurava izvršavanje proračuna, upravlja programima EU-a, predstavlja EU u međunarodnim pregovorima i provjerava primjenjuju li se ugovori na ispravan način.

Na sastanku Europskog vijeća u prosincu 2008., predsjednici država i vlada dogovorili su da će se Komisija i dalje sastojati od po jednog predstavnika iz svake države članice.

Tko što radi

Lisabonski ugovor utvrđuje:

- koje ovlasti pripadaju EU-u,
- koje ovlasti pripadaju državama članicama,
- koje su ovlasti zajedničke.

Ugovor određuje **granice ovlasti EU-a** jasnije nego prije.

Osnovno je pravilo da će Europska unija moći postupati po onim ovlastima koje su joj povjerile države članice. Mora poštovati činjenicu da sve druge ovlasti ostaju u ingerenciji država članica.

- EU ima isključivu ovlast nad područjima poput pravila tržišnog natjecanja, monetarne politike Eurozone i zajedničke trgovinske politike.
- Države članice imaju primarnu odgovornost u područjima kao što su zdravstvo, obrazovanje i industrija.
- EU i države članice zajednički su nadležne u područjima kao što su unutarnje tržište, poljoprivreda, promet i energija.

Ostale odredbe

Lisabonski ugovor potvrđuje da EU **poštuje ravnopravnost država članica** i njihove nacionalne identitete, uključujući lokalnu i regionalnu autonomiju.

Ugovor se obvezuje štiti različitost kultura i jezika Europe.

Po prvi je put uključena odredba o mogućnosti **države članice da istupi iz Europske unije ukoliko to želi**, te se navodi postupak koji će se u tom slučaju primijeniti.

Novе ovlasti nacionalnim parlamentima

Po prvi put, nacionalni parlamenti imat će izravan utjecaj na proces donošenja odluka.

U sklopu Lisabonskog ugovora, svi predloženi zakoni EU-a morat će se slati nacionalnim parlamentima.

Primjenjivat će se sustav pravovremenog upozorenja i svaki nacionalni parlament imat će osam tjedana da argumentira svoj prigovor ako misli da prijedlog zakona nije prikladan za EU.

Ako dovoljan broj nacionalnih parlamenata država članica uloži prigovor, prijedlog se može izmijeniti i dopuniti ili povući.

Ovakav sustav pravovremenog upozorenja omogućuje parlamentima država članica važnu ulogu u osiguravanju da EU ne prekorači svoje ovlasti uključujući se u pitanja koja se mogu bolje riješiti na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini.

Neki stručni pojmovi

Pravna osnova

Lisabonski ugovor unosi izmjene i dopune u Ugovor o Europskoj uniji i u Ugovor o osnivanju Europske zajednice. To je najnoviji u nizu ugovora koji ažuriraju i konsolidiraju pravnu osnovu EU-a.

EU će Lisabonskim ugovorom postati jedinstvena pravna osoba.

Trenutno Europska zajednica i Europska unija imaju različite statute i ne primjenjuju ista pravila o donošenju odluka.

Lisabonski ugovor će okončati ovaj dvojni sustav, a Europska će unija imati vlastitu pravnu osobnost.

Ova će promjena poboljšati sposobnost djelovanja EU-a posebice u vanjskim poslovima. Lisabonski ugovor omogućit će Uniji učinkovitije, dosljednije i vjerodostojnije djelovanje u odnosima s ostatkom svijeta.

Izglasavanje kvalificiranom većinom, dvostruka većina

Izglasavanje kvalificiranom većinom je načelo donošenja odluka koje se koristi pri mnogim odlukama Vijeća ministara. Lisabonskim ugovorom se takav sustav glasanja proširuje na mnoga druga područja i redefinira se način na koji funkcionira. Od 2014., odluke Vijeća morat će imati potporu 55 % država članica, u kojem postotku mora biti zastupljeno najmanje 65 % europskog stanovništva. To se naziva i „dvostruka većina“. Najmanje četiri zemlje bit će potrebne kako bi stvorile manjinu za veto. Taj sustav daje zemljama s manjim brojem stanovništva pravedniju poziciju u odnosu na veće države članice.

U određenim područjima poput oporezivanja i obrane, odluke će se nastaviti donositi jednoglasno.

Potaknuta suradnja

Uzimajući u obzir činjenicu da je Unija narasla, Ugovor o Europskoj uniji (izmijenjen i dopunjen Ugovorom iz Amsterdama i Lisabonskim ugovorom) sadrži pravila za situacije u kojima neke države članice žele poticati suradnju na određenom području. To se naziva „unaprijeđena suradnja“.

Unaprijeđena suradnja znači da skupina zemalja može djelovati zajednički bez da svih 27 nužno sudjeluju. Ona omogućuje državama članicama da se izuzmu ako ne žele sudjelovati, ne sprječavajući ostale države članice u zajedničkom djelovanju.

Supsidijarnost, proporcionalnost

Odluke EU-a moraju se donositi u što bliskijem kontaktu s građanima. Osim u područjima koje potpadaju pod njezine isključive ovlasti, Unija ne djeluje osim ukoliko bi njezino djelovanje bilo učinkovitije nego djelovanje na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini. Takav se princip naziva supsidijarnost i iznova se potvrđuje Lisabonskim ugovorom.

Taj je princip dopunjen principom proporcionalnosti, pri čemu EU mora ograničiti svoje djelovanje samo na ono što je potrebno kako bi se postigli ciljevi navedeni u Lisabonskom ugovoru.

Postupak suodlučivanja („redovni zakonodavni postupak“)

Suodlučivanje je pojam za ovlast Europskog parlamenta da odluke donosi zajednički i ravnopravno s Vijećem ministara. Lisabonski ugovor uvodi suodlučivanje u opću uporabu. Lisabonskim ugovorom će postupak kojim Europski parlament suodlučuje s Vijećem postati „redovni zakonodavni postupak“.

To znači da će se donošenje odluka Europske unije temeljiti na dvostrukom legitimitetu građana (koje zastupaju zastupnici Europskog parlamenta) i država članica (koje zastupa Vijeće ministara).

VAŠ VODIČ KROZ LISABONSKI UGOVOR

Nakon nekoliko desetljeća rata koji je uzeo milijun života, osnivanje Europske unije obilježilo je početak nove ere u kojoj europske zemlje probleme rješavaju razgovorom, a ne borbom.

Danas države članice EU-a uživaju niz povlastica. Postojeća pravila, doduše, zamišljena su za mnogo manju Europsku uniju; uniju koja se nije morala suočiti s globalnim promjenama poput klimatskih promjena, globalne recesije, ili međunarodnog pograničnog kriminala. EU ima potencijala, i predanost, suočiti se s tim problemima, ali to može učiniti jedino ako poboljša način na koji radi.

To je namjera Lisabonskog ugovora. On čini EU demokratičnijom, učinkovitijom i transparentnijom. Također omogućava da njeni građani imaju veći utjecaj na ono što se odvija na europskoj razini, a Europa jasniji, jači glas u svijetu, istovremeno čuvajući nacionalne interese.

Ova brošura objašnjava što Lisabonski ugovor znači za vas kao građanina.

